

ibi nisi una, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abiissent:

23. Alia verò supervenerunt naves à Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

24. Cum ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Iesum.

25. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?

26. Respondit eis Iesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

27. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. * Hunc enim

* *Math. 3.* Pater signavit Deus.

28. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur opera Dei?

29. Respondit Iesus, & dixit eis: * Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.

30. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: * Panem de cælo dedit eis manducare.

32. Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.

33. Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.

34. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.

35. Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ: * qui venit ad me, non esuriat: & qui credit in me, non sitiet umquam.

36. Sed dixi vobis quia & vidistis me, & non creditis.

37. * Omne, quod dat mihi Pater, ad me venit: & eum, qui venit ad me, non ejciam foras:

38. quia descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

39. Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.

40. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, &

ego resuscitabo eum in novissimo die. *

41. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi,

42. & dicebant: * Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo descendi? * *Math. 13. 55. Marc. 6. 3.*

43. Respondit ergo Iesus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:

44. * Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in novissimo die. * *Isai. 54. 13.*

45. Est scriptum in Prophetis: * Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.

46. * Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est à Deo, hic vidit Patrem. * *Math. 11. 27.*

47. Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48. Ego sum panis vita.

49. * Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt. * *Exod. 16. 15.*

50. Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.

51. * Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. * *IN MIS- SIS DE- FUNCT.*

52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. *

53. Litigabant ergo Iudæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

54. Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

55. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die. *

56. * Caro enim mea, verè est cibus: & sanguis meus, verè est potus. * *IN FES- TO COR- P O R I S CHRISTI.*

57. qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. * *1. Cor. 11. 27.*

58. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me.

59. Hic est panis, qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. *

60. Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum.

61. Multi ergo audientes ex discipulis eius,

eius, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

62. Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat?

* *Supr. 3. 13.* 63. Si ergo videritis * Filium hominis ascendentem ubi erat prius?

64. Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

65. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciēbat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

66. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

67. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

68. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?

69. Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

* *Math. 16. 16. Marc. 8. 29. Luc. 9. 20.* 70. * & nos credidimus, & cognovimus quia tu es Christus Filius Dei.

71. Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?

72. Dicebat autem Iudam Simōnis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

CAPUT VII.

Christus iniustus Iudæorum calumnias, quod hominem die sabbati sanasset, reprimit. Ministri qui ad eum capiendum missi erant, laudes eius prædicant.

* *FER. 3. POST DOMIN. PASS.* 1. **P**ost hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

2. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, * Scenopégia.

3. Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua, quæ facis.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.

5. Neque enim fratres eius credebant in eum.

6. Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum advēnit: tempus autem vestrum semper est paratum.

7. Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt.

8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est.

9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

10. Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto.

11. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Ubi est ille?

12. Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas.

13. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorum. *

14. * Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat. * *FER. 3. POST DOM. 4. QUADR.*

15. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non dicerit?

16. Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.

18. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. qui autem quærit gloriam eius, qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.

19. * Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? * *Exod. 24. 3.*

20. * Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere? * *Supr. 5. 18.*

21. Respondit Iesus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini:

22. propterea * Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moysse est, * sed ex patribus) & in sabbato circumciditis hominem. * *Lev. 12. 3. Gen. 17. 10.*

23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi: mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?

24. * Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. * *Deut. 1. 16.*

25. Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis: Nonne hic est, quem quærunt interficere?

26. Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes quia hic est Christus?

† FER. 2. POST DOMIN. PASS.

* Infr. 13. 33.

* Lev. 23. 27.

* Deut. 18. 15. Joel. 2. 28. Act. 2. 17.

* Mich. 5. 2. Matth. 2. 6.

27. Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.

28. Clamabat ergo Iesus in templo docens, & dicens: Et me scitis, & unde sim scitis: & a me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.

29. Ego scio eum: quia ab ipso sum, & ipse me misit.

30. Querébant ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam quæ hic facit?

32. Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt principes, & Pharisei ministros ut apprehenderent eum.

33. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit.

34. * Querétis me, & non invenietis: & ubi ego sum, vos non potestis venire.

35. Dixérunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quod hic iturus est, quia non invenimus eum? numquid in dispersionem Gentium iturus est, & docéturus Gentes?

36. Quis est hic sermo, quem dixit: Querétis me, & non invenietis: & ubi sum ego, vos non potestis venire?

37. In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.

38. * Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

39. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.

40. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè propheta.

41. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Christus?

42. * Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine David, & de Bethlehém castello, ubi erat David, venit Christus?

43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum.

44. Quidam autem ex ipsis volébant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

45. Venerunt ergo ministri ad Pontifi-

ces, & Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxisti illum?

46. Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.

47. Responderunt ergo eis Pharisei: Numquid & vos seducti estis?

48. Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis?

49. sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti sunt.

50. Dixit Nicodemus ad eos, * ille, * qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis:

51. Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat?

52. Responderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa propheta non surgit.

53. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

CAPUT VIII.

Mulierem in adultério deprehensam adducunt ad Christum, qui eam absolvit. Quod se ante Abraham genitum diceret, lapidare volunt.

1. Iesus autem perrexit in montem Oliveti.

2. & diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docébat eos.

3. Adducunt autem Scribæ, & Pharisei mulierem in adultério deprehensam: & statuerunt eam in medio,

4. & dixerunt ei: Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adultério.

5. * In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribèbat in terra.

7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, & dixit eis: * Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.

8. Et iterum se inclinans, scribèbat in terra.

9. Audièntes autem unus post unum exhibant, incipientes à seniores: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans.

10. Erigens autem se Iesus, dixit ei:

† SABB. POST DOM. 3. QUADR.

* Lev. 20. 10.

* Deut. 17. 10.

* 1. Ioann. 1. 5. † SABB. POST DOM. 4. QUADR.

* Deut. 17. 6. & 19. 15. Matth. 18. 16. 2. Cor. 13. 1. Hebr. 10. 28.

† FER. 2. POST DOM. 2. QUADR.

* Rom. 3. 4.

Mulier, ubi sunt, qui te accusabant? nemo te condemnavit?

11. Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo: Vade, & iam amplius noli peccare.

12. Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: * Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habèbit lumen vitæ.

13. Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

14. Respondit Iesus, & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, & quò vado: vos autem nescitis unde venio, aut quò vado.

15. Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quemquam.

16. & si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum: ego, & qui misit me, Pater.

17. Et in lege vestra scriptum est, * quia duorum hominum testimonium verum est.

18. Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.

19. Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis.

20. Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

21. † Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, & queretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire.

22. Dicebant ergo Iudæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non potestis venire?

23. Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo.

24. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

25. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis.

26. Multa habeo de vobis loqui, & iudicare. sed qui me misit, * verax est: & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.

27. Et non cognoverunt quia Patrem eius dicebat Deum.

28. Dixit ergo eis Iesus: Cum exalteritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & a meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor.

29. & qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

31. Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

32. Respondérunt ei: Semen Abraham sumus, & nemini servivimus unquam: quomodò tu dicis: Liberi eritis?

33. Respondit eis Iesus: Amen, amen dico vobis: * quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.

34. si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

35. servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

36. si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

37. Scio quia filii Abraham estis: sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.

38. Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

39. Respondérunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abraham estis, opera Abraham facite.

40. Nunc autem queritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.

41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus Deum.

42. Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis utique me: ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à me ipso veni, sed ille me misit.

43. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

44. * Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

45. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

46. † Quis ex vobis arguet me de pec-

* Rom. 6. 15. 16. 2. Petr. 2. 19.

* 1. Ioann. 3. 8.

† DOM. PASS. cá-